

Jakub Hron

Naše vlast měla i má mnoho vynálezců, objevitelů a zlepšovatelů. Někteří jsou téměř zapomenuti, jiné zná celý národ. K těm prvním můžeme zařadit jihočeského rodáka, profesora, vynálezce a „libomudruna“ Jakuba Hrona.

Jakub Hron (sám si někdy říkal Kuba Hron Metánovský, zkratkou KHM) se narodil jako osmé z devíti dětí 4. června 1840 Janu Hronovi a jeho manželce Rosálii v Metánově č. 15. Metánov, vesnice ležící asi 20 km jižně od Pelhřimova je od 18. století součástí farnosti Častrov. Jan Hron byl metánovským rychtářem a kromě toho obhospodařoval, tak jako každý sedlák, svá pole a louky.

Stejně jako ostatní sourozenci, i Jakub získal základní vzdělání v místní škole. Dosahoval zde pravděpodobně dobrých výsledků. Otec jej proto poslal studovat gymnasium v Č. Budějovicích. To bylo roku 1856 a student Hron byl o něco starší, než jeho spolužáci. Již tou dobou se začaly projevovat jeho některé zvláštní charakterové rysy, což vedlo k rozepřím se spolužáky . Spory narůstaly , až přerostly do neporozumění i s učiteli a Hron musel školu opustit. Protože ale jeho prospěch byl velmi dobrý, přestoupil na gymnasium v bližším Jindřichově Hradci a zde svá středoškolská studia dokončil. Maturitu složil v roce 1865. Poté odešel do Vídně a tam se zapsal na Vídeňskou universitu. Studoval učitelství, jeho aprobace, udělená roku 1870 , byla pro obor matematika - fyzika a mohl učit na nižších stupních gymnasií. Roku 1873 si aprobaci rozšířil i na vyšší gymnasia.

Své první učitelské místo našel Hron na gymnasiu v Opavě. Tam však působil jen půl roku a odešel učit na gymnasium do J. Hradce. I tam však vydržel jen půlrok. Od roku 1871 učil na gymnasiu v Hradci Králové. V roce 1876 složil Hron zkoušku z filosofické propedeutiky. V zaměstnání ale nikdy běžně neučil, byl pouze suplentem a proto chtěl z Hradce Králové odejít. Jiné místo však nemohl najít a tak byl suplentem 12 let. Až poté se situace zlepšila a Hron obdržel roku 1885 definitivní profesuru. Jeho podivínská povaha se ale nezměnila, což bylo příčinou jeho potíží s nadřízenými. Vše vyvrcholilo roku 1897, kdy po incidentu se zemským školním inspektorem Kostomíchem, jehož Hron důsledně nazýval pozorovákem, ředitel královéhradeckého gymnasia požádal o Hronovo předčasné pensionování. Chtěl tím ústav ochránit před dalšími možnými nedorozuměními. Bylo mu vyhověno a tím skončila éra Jakuba Hrona jako učitele na gymnasiu.

Hron se ale do ústraní nestáhl. Dál žil v Hradci Králové. V roce 1901, tedy ve svých 61 letech, začal v Praze studovat medicínu. Studium ho bavilo, dosáhl dobrých výsledků a absolvoval 10 semestrů. Studia nedokončil, ne však vlastní neschopností. Jeden z jeho vyučujících, profesor Hlava, měl obavy, že by „starý“ Hron měl léčit lidi a proto jej raději vyhodil od zkoušky z patologické anatomie. Ani to Jakuba Hrona neodradilo a začal studovat práva. Situace se opakovala - studia kvůli nepřízni vedení fakulty nedokončil. V roce 1910 se rozhodl k návratu do rodné obce – Metánova. To mu bylo již 70 let. V Metánově žil běžným životem

normálního občana až do své smrti 29. dubna 1921, kdy podlehl v 81 letech nachlazení. Sám si plánoval žít do 100 let, ale to se mu – bohužel- nepodařilo.

DÍLO

Ačkoliv se Hron profesně věnoval přírodním vědám, jeho zájem o vědu, přírodu a vůbec vše okolo nás nám ukazuje jeho široký záběr. Tímto se lišil od svých současníků.

Nápadný byl už svým zjevem. Je o něm známo, že nosil zvláštní klobouk „hronoid“, vlastní vynález s ventilem k vyrovnávání atmosférického tlaku v horní části. Na nohou míval speciální „blátoměrné „ boty, stejně široké vpředu i vzadu, s podešví vyplněnou korkem.

Jinou zajímavostí je to, že roku 1889 jako jeden z prvních Čechů vystoupil na pařížskou Eiffelovu věž. O tom, že Hron byl mužem všemožných zájmů, svědčí např. i jeho literární činnost. Roku 1894 vydal spis „ Tři záhady měřicko-početné, rozřešené ku popisu přírodojevů obecných... „ , později poměrně známé dílo „Čujba i jsoucno prostora „, a další. Psal i básně. Ukázkou budiž tato :

Krátký jest blábol,
dlouhý jest žal,
dříve rozumně zápol
a nerozum z beder svých sval.
Sval blábol a nerozum
s rozumem svým se dorozum.

Jeho čeština byla zvláštní. Vymýšlel nová pojmenování pro předměty, zaměstnání atd. Tyto své novotvary, díky nimž dostal přízvisko „libomudrun“, důsledně ve své řeči uplatňoval, takže často mnozí nevěděli, o čem hovoří. Jako ukázkou uvádím některé z nich :

Klobouk = pohlavní pokrytec

Žák =bažák

Učitel=zpyták

Inspektor=pozorovák

Polévka=vývara

Kapesník=čistonosopléna

Štrúdl (závin) = svinstvo jablečné

Jakub Hron byl i vynálezcem. V Hradci Králové se snad dvakrát pokusil o let balonem a jeden let se mu pravděpodobně, v roce 1901, podařil. Vynalezl a vylepšil mnoho předmětů, uveďme například :

Pánino= skleněné farmaceutické zařízení

Lazuto=zařízení, sloužící k lezení na stromy či sloupy (používá se dodnes)

Rut'át, kosát, kolomát= předměty neobvyklých geometrických tvarů

Kenije=bedna pobitá plechem, v níž se dá sedět a jež chrání tělo před zimou, pokud se i s člověkem vytáhne ke stropu místnosti

Asi nejznámějším Hronovým vynálezem byl buňát nekotitelný. Jde o kalamář, kde dvě nádoby mají společnou základnu. Jedna nádobka slouží coby zásobník inkoustu, odkud přetéká do namáčky na pero. Pokud by se kalamář převrhl, nevyteče z něj ani kapka inkoustu. Buňát používalo několik významných osobností, mimo jiné i spisovatel Karel Čapek. Buňát byl patentován ve Vídni.

Dnes existují pouze tři originály. Literárních děl, vynálezů a objevů Jakuba Hrona je mnohem více. Jejich popis a využití by muselo být předmětem jiného článku.

Původ a předkové KHM.

Nedílnou součástí popisu života a díla je seznámení se s původem Hronova rodu. Jak bylo výše uvedeno, jeho otec Jan byl rychtářem v Metánově. Původně však pocházel z vesnice Janovice (u Pelhřimova) , odkud se do chalupy č. 15 v Metánově přiznal sňatkem s devatenáctiletou Rosálií Lepeškovou. Svatba se konala 23. 11. 1819 v kostele sv. Mikuláše v Častrově. Lepeškoví byli původním, sedláckým metánovským rodem. Potomci rodu dnes žijí v Praze. Zajímavostí je, že ženich musel být souhlasem svého otce zplnoletněn. Jan Hron nepocházel – zdá se – z chudých poměrů. Jeho otec a tedy Jakubův děd byl šenkýřem v Janovicích č. 11. Šlo o Tomáše Hrona (1764-1834) , jehož manželkou byla Anna rozená Doskočilová z Hřibčic u H. Cerekve na Pelhřimovsku. Žila v letech 1762 až 1827 a z toho je vidět, že Jakub své prarodiče z otcovy strany nepoznal. Tomáš byl sice šenkýřem, ale šenk v Janovicích nezakládal. Zdědil jej po svém otci Jakobovi (1725 – 1805) a jeho manželce Dorotě (1727- 1797). Hronův rod ovšem z Janovic nepocházel. Praděd KHM , shodou okolností také Jakub, se velmi pravděpodobně narodil v Čejkově, vsi ležící přibližně mezi Horní Cerekví a Novým Rychnovem. Jak Čejkov, tak Janovice (farnost Veselá) byly součástí hornocerekvického panství, což vysvětluje možnost stěhování Jakuba Hrona v 18. století. V Čejkově tedy můžeme hledat kořeny a původ rodu KHM. Důkazy chybí, ale pravděpodobnost je velká. Čejkov od roku 1785 spadá pod římsko-katolickou farnost Nový Rychnov. Předtím však, a to minimálně od roku 1637 spadl N. Rychnov i s okolními vesnicemi pod farnost Dolní Cerekev. Matriky, dokládající

původ předků KHM však nejspíše v roce 1827 shořely . Vedlejší důkaz by tak mohly přinést neprobá-daný Soupis poddaných podle víry anebo Urbář panství, obojí z první poloviny 50. let 17. století. Z Čejkova do Veselé se kolem roku 1755 přiznili minimálně dva příbuzní (bratři ?) – Jakuba (I.) Hrona - Ondřej a Jiří a ten tak mohl s nimi či za nimi odejít. Do sousedních Janovic se potom mohl přiznít či přestěhovat, o čemž však příslušná matrika Veselé mlčí. Doloženým otcem Ondřeje i Jiřího je Pavel Hron (nar. kolem roku 1690) , dokázat však to, že je i otcem Jakuba, nelze.

Jen pro doplnění : prarodiči KHM z matčiny strany byli Matouš Lepeška a Marie rozená Vránková ze Ctiboře.

Pokud se mi podařilo zjistit, tak šenk v Janovicích provozovali Hronovi nejméně do konce 19. století.

Příjmení Hron je v Janovicích a okolí dodnes obvyklé a rovněž na Metánovsku žijí nositelé tohoto příjmení.

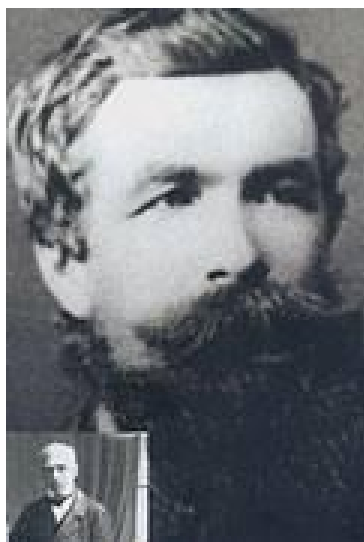
SOUČASNOST

O tom, že osobnost Jakuba Hrona neupadla v zapomnění, svědčí i dnes několik skutečností. Předně v Hronově rodné obci Metánově bylo v roce 2005 otevřeno Muzeum profesora Jakuba HronaMetánovského. Nachází se v místní škole a jistě stojí za návštěvu. Zde se zájemci dozví o životě KHM nejvíce.

Jakub Hron má rovněž své fanoušky. Ti založili v roce 1990 v Praze Osvětový spolek Jakuba Hrona. Ten sice v Metánově nesídlí, ale s muzeem spolupracuje a dokonce vydává občasník „ Hronoviny „ . Ten je k dostání v muzeu.

Co dodat? Jedním z velkých Čechů byl imaginární Jára Cimrman. Pokud porovnáme život Cimrmanův a Hronův, najdeme mnoho styčných bodů. Snad právě proto by každý Cimrmanolog, nebo i každý Čech, měl rodnou obec Jakuba Hrona s muzeem navštívit.

Milan Morava

Přímí předkové JAKUBA HRONA

JAKUB HRON – šenkýř

1725 Čejkov – 31.8. 1805 Janovice

Žena DOROTA 1727 – 25.3.1797 Janovice

X

X

TOMÁŠ HRON – šenkýř

27.9.1764 Janovice – 6.12.1834 Janovice

Žena ANNA r. DOSKOČILOVÁ

1762 Hřibčcí – 10.5. 1827 Janovice

X

X

JAN HRON – sedlák rychtář

20.4.1798 Janovice – 29.2.1876 Metánov

Žena ROSÁLIE r. Lepešková

19.5. 1800 Metánov – 24.1. 1863 Metánov

X

X

JAKUB HRON – profesor

4.6.1840 Metánov – 29.4.1921 Metánov